

SCI-CONF.COM.UA

TOPICAL ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE

**ABSTRACTS OF VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MARCH 11-13, 2020**

**SOFIA
2020**

TOPICAL ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE

Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference

Sofia, Bulgaria

11-13 March 2020

Sofia, Bulgaria

2020

UDC 001.1

BBK 91

The 7th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science” (March 11-13, 2020) Publishing House “ACCENT”, Sofia, Bulgaria. 2020. 529 p.

ISBN 978-619-93537-5-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Topical issues of the development of modern science. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. Publishing House “ACCENT”. Sofia, Bulgaria. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Editorial board

Dessislava Iosifova, VUZF University, Bulgaria
Aleksander Aristovnik, University of Ljubljana, Slovenia
Efstathios Dimitriadi, Kavala Institute of Technology, Greece
Eva Borszeki, Szent Istvan University, Hungary
Fran Galetic, University of Zagreb, Croatia
Goran Kutnjak, University of Rijeka, Croatia
Janusz Lyko, Wroclaw University of Economics, Poland
Ljerka Cerovic, University of Rijeka, Croatia

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia
Marian Siminica, University of Craiova, Romania
Mirela Cristea, University of Craiova, Romania
Olga Zaborovskaya, State Institute of Economics, Russia
Peter Joehnk, Helmholtz - Zentrum Dresden, Germany
Zhelio Hristozov, VUZF University, Bulgaria
Toma Sorin, University of Bucharest, Romania
Velizar Pavlov, University of Ruse, Bulgaria
Vladan Holcner, University of Defence, Czech Republic

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: sofia@sci-conf.com.ua

homepage: <http://sci-conf.com.ua>

©2020 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2020 Publishing House “ACCENT” ® ©2020 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

1.	BOYMATOV I. M., ESHMETOV I. D., HAZRATOV M. K. BENZOL STEAM ADSORPTION IN ADSORBENTS BASED ON NAVBAKHOR ALKALINE BENTONITE AND PALE TREE COAL.	10
2.	BONDARCHUK V. V., KRAVCHENKO N. M. MULTIPURPOSE SUPPORT SYSTEM EXPERT PSYCHO PHYSIODIAGNOSTIC SOLUTIONS.	14
3.	FIDIRKO M. A., ANTIPOVA Z. I. RECENT INTEREST IN THE MEANS OF FORMING HEALTHY LIFESTYLE AMONG STUDENTS.	17
4.	HURNOVYCH A. RECONNAISSANCE-FIRE SYSTEMS BASED ON THE CONCEPT OF INTELLECTUAL CONTROL SYSTEMS.	23
5.	HOROBETS A. THE STRUCTURAL ELEMENTS OF LEXICAL-SEMANTIC FIELD "TIME" ON THE LANGUAGE MATERIAL OF VINNYTSIA REGION WRITERS' ARTISTIC WORKS.	28
6.	KALMYKOVA A. D., SYROIZHKO V. V. MODERN APPROACHES TO DISCLOSURE OF SECURITIES ISSUE CONTENT.	33
7.	KURMYSHEVA N., ANDREYKO S. PEDAGOGICAL VIRTUALITY AS A HIGHER LEVEL OF PROFESSOR / TEACHER PEDAGOGICAL SKILL DEVELOPMENT.	40
8.	KHOLODOVA K. S., SYROIZHKO V. V. DEVELOPMENT OF METHODS FOR EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF INVESTMENT PORTFOLIO MANAGEMENT.	47
9.	KHUDAVERDIYEVA S. F. THE GEOGRAPHICAL AND ECOLOGICAL ANALYSIS OF EUPHORBIACEAE JUSS. FAMILY SPREAD IN THE AREA OF NAKHCHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC.	54
10.	KSHANOVSKA G. I., KARATIEIEVA S. YU. THE MODERN APPROACH OF COMBINING THEORY AND PRACTICE OF TEACHING THE DISCIPLINE "CLINICAL LABORATORY OF DIAGNOSTICS".	64
11.	MURENTSEVA V. A., SYROIZHKO V. STUDY OF DIFFERENCES IN WORKING CAPITAL FINANCING STRATEGIES.	70
12.	RUDYK O. YU., OLIANSKYI O. YU., MOSYONDZ A. O. COMPUTER SIMULATION OF DRIVEN COG-WHEEL OF BACK BRIDGE MAZ CAR.	77
13.	SHCHERBAKOVA I. N., DERNOVA A. YU. EMPLOYMENT OF PEOPLE WITH SPECIAL NEEDS.	85
14.	TATARKINA A., LIESNA A., POLIAKOVA V. FEATURES OF THE COURSE OF SERIOUS MENINGITIS OF ENTEROVIRAL ETIOLOGY IN CHILDREN.	89

15.	UKHANOVA I. ANALYSIS OF THE IMPACT OF INTERNATIONAL FREIGHT TRAFFIC INDICATORS ON THE GRP OF THE ODESSA REGION OF UKRAINE.	93
16.	VOLNYANSKA O. V., MIRONYAK M. O., LABYAK O. V., NIKOLENKO M. V. POTENTIOMETRIC SENSORS FOR DETERMINATION OF SURFACE-ACTIVE SUBSTANCES IN COSMETIC PRODUCTS.	101
17.	YAKYMCHUK O. M. THE INTERRELATION OF POETIC TEXT AND MUSIC IN I. KARABYTS'S VOCAL CYCLE "MOTHER".	105
18.	АЛИБЕКОВА САМИРА СААДАТ КЫЗЫ. ВЛИЯНИЕ ФИЗИЧЕСКИХ НАГРУЗОК НА ЛИПИДНЫЙ ПРОФИЛЬ И ИММУННУЮ СИСТЕМУ КРОВИ У ЗАНИМАЮЩИХСЯ БОРЬБОЙ.	109
19.	АЛИЕВ Р. У., БЕККУЛОВ Б. Р., РАХМОНКУЛОВ ТУРСУНБОЙ БАТИРАЛИ УГЛИ. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ СУШКИ ШАЛА.	116
20.	АНАСТАС А. В. ЭВОЛЮЦИЯ СИЛУРИЙСКОГО БАССЕЙНА МОЛДАВСКОГО ПРИДНЕСТРОВЬЯ.	120
21.	БЕРДНІКОВА О. Г. ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ ТА ПІДЖИВЛЕНЬ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ФІЗИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ПРИ ЗРОШЕННІ.	129
22.	БІЛЕЦЬКА І. М. ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ.	136
23.	БІЛИК Я. С. ОБ'ЄКТНІ КОНСТРУКЦІЇ ІЗ ЗНАХІДНИМ БЕЗПРИЙМЕННИКОВИМ У СХІДНОСТЕПОВИХ ГОВІРКАХ.	141
24.	БОЙЧУК І. В. ОБГРУНТУВАННЯ ПІДБОРУ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ДЛЯ УМОВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.	151
25.	ВОЛОШИН О. Р., КОПКО І. Є. ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ЯК ІНТЕГРАТИВНОЇ ЯКОСТІ.	162
26.	ГУРКОВА Т. П. ОБГРУНТУВАННЯ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ.	171
27.	ДИДІВ О. Й., ДИДІВ І. В., ДИДІВ А. І., ЮЗЬКІВ М. М. АДАПТИВНІСТЬ НОВИХ ГІБРИДІВ КАПУСТИ БРОКОЛІ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.	183
28.	ЗАБОЛОТНАЯ И. И., ГЕНЗИЦКАЯ Е. С. АНАЛИЗ ХИМИЧЕСКОГО СОСТАВА ДЕНТИНА ЗУБОВ, ПОРАЖЕННЫХ ПРИШЕЕЧНЫМ КАРИЕСОМ.	188
29.	ЗДИРКО Н. Г. ПЕРЕДУМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.	197

УДК: 633.11:631.526.(477.7)

ОБГРУНТУВАННЯ ПІДБОРУ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ДЛЯ УМОВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Бойчук Інна Володимирівна

к.с.г. н, доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон, Україна

Анотація: Одним з головних резервів збільшення виробництва зерна озимої пшениці визначено впровадження високопродуктивних сортів. Для повної реалізації характеристики сорту, його врожайності і якості зерна необхідно створювати умови вирощування, які сприяють ефективному виявленню його генетичного потенціалу. Ще більше зростає роль сорту при високому рівні інших елементів технології (захист рослин, добрива, підготовка ґрунту). У цих умовах введення нових інтенсивних сортів збільшує врожайність на 25-40%. Застосування сортової агротехніки дає можливість збирати по 40-50 ц/га і більше на великих площах. При забезпеченні ідеальних умов росту і розвитку в степових районах України теоретично можливо збирати 160-200 ц/га. Все ж кращі результати показують на Україні сорти Одеської селекції.

Ключові слова: сортовий склад пшениці озимої, рентабельність, селекція, високоінтенсивні сорти, Добірна, Снігурка, Богдана, Трипільська, Вінничанка, Новокиївська, Ятрань 60, Сонечко, Переяславка, Наталка, генетичний потенціал.

За продовольчим значенням і масштабам виробництва перше місце займає пшениця. Виробництво вирощування цієї культури всіх континентах нашої становить 615 млн. тонн. Впровадження нових сортів озимої пшениці у виробництво - шлях до збільшення рентабельності її вирощування. Озима пшениця - основна продовольча культура в нашій державі. Саме її врожайність

рентабельність вирощування значною мірою визначають ступінь добробуту сільськогосподарських товаровиробників. В сучасних умовах, коли сортооновлення відбувається протягом 6–8 років, дослідження в селекційних центрах світу і України направлені на створення нових високопродуктивних сортів з високим потенціалом врожайності, підвищеною стійкістю до комплексу хвороб, несприятливих погодних умов, та високими показниками якості зерна.

Саме тісна співпраця спеціалістів агрофірми "Сади України" з провідними селекційними центрами (Селекційно-генетичний інститут, Інститут фізіології та генетики рослин, Миронівський інститут пшениці та інші) обумовила отримання високих щорічних врожаїв.

По генетичному потенціалу і вимозі до умов вирощування сорту діляться на високоінтенсивні - (Колумбія, Смуглянка, Ремесливна) і інтенсивні - (Дріада, Пошана, Кирия, Лиона, Ятрань 60, Харус). Генетичний потенціал цієї групи перевищує 100 ц/га. Універсальний тип, потенціал 80-100 ц/га (Никонія, Альбатрос одеський, Селянка, Подолянка, Крижинка, Повага, Куяльник, Дальницька, Ермак, Фаворитка). Ці сорти добре реагують на добрива, менш вимогливі до попередника чим інтенсивні. Їх універсальність полягає в тому, що вони високоврожайні і придатні до інтенсивних технологій вирощування, забезпечують високий нижній поріг врожайності на низьких і середніх агрофонах при обмеженому використанні пестицидів. До напівінтенсивного типу відноситься Миронівська ранньостигла, Харківська 105, Одеська 267, Донецька 48, Венера, Веста, Диканька, Елегія. Ці сорти більше адаптовані до несприятливих кліматичних умов. Ефективно реалізують низький агрофон і природну родючість ґрунтів. Їх можна сіяти після поганих попередників або при відхиленнях від агротехніки. Розміщення на високих агрофонах сприяє виляганню.

Високопродуктивні сорти виносять із ґрунту дуже багато поживних речовин, витрачають багато води, тому сорти вимагають високої агротехніки. Якщо таких немає умов, то потенційно продуктивніший сорт як це не дає прибавки, а може й поступитися по врожайності іншому менш продуктивної, а й менш

вимогливому до місцевих умов обробітку сорту. Отже, потрібен диференційований підхід добору сортів. Особливо вона важлива нині, коли багато господарств що неспроможні забезпечити посіви високими дозами добрив і комплексом захисту рослин. Зрозуміло, що економічно слабким і сильним господарствам необхідний різний сортовий склад. Метою перших із них вивчення господарсько-цінних ознак у сортів озимої м'якої пшениці, які входять у групу стабільно високоякісних. Важливим в досвіді є вивчити вплив умов вирощування формування високу врожайність якості зерна в різних сортів. Генетичний потенціал продуктивності сортів цієї групи перевищує 100 ц/га, для реалізації його потрібні високий агрофон, сприятливі умови, суворе дотримання технологічного процесу, надійний захист від хвороб та шкідників. Рослини практично не вилягають. Віддача від внесення добрив у цієї групи сортів найвища.

Оптимум реалізації потенціалу їх сягає 60–80%, а 20–40% - у резерві, якого буває достатньо для нарощування урожайності в найбільш сприятливі роки. Проте ці сорти недоцільно використовувати в умовах, де їхні можливості реалізуються лише на 30–40%. В умовах низького агрофону, поганих попередників, низького ресурсного забезпечення та в екстремальних умовах високоінтенсивні сорти можуть знижувати врожайність більшою мірою, ніж напівінтенсивні та універсальні. В теперішній час селекційними закладами створено універсальний тип сортів. Основною особливістю сортів цього типу є високий (80–90 ц/га) рівень урожайності за інтенсивної технології вирощування та досить високий нижній поріг урожайності в середніх умовах господарювання, тобто на середніх та низьких агрофонах, при дещо нижчому рівні агротехнологічного процесу [1, с.14]. До цього типу сортів можна віднести сорти Альбатрос одеський, Ніконія, Селянка, Подолянка, Крижинка, Перлина Лісостепу, Повага, Херсонська безоста, Зустріч, Застава одеська, Ятрань 60, Херсонська безоста, Ремеслівна та інші. Група середньопізніх включає сорти Венера, Веста, Елегія, Копилівчанка, Миронівська 65, Крижинка тощо.

Тому в кожному господарстві варто мати сорти всіх груп стиглості. По перше - біологічний оптимум найвищої урожайності буває лише протягом 8–10 днів після настання стиглості, а при перестої щодня втрачається до 50–100 кг зерна на гектарі. За сівби одним сортом зібрати вирощене у такі короткі терміни важко, якщо ж висівати кілька сортів, різних за строками досягання, то їх збирають у міру досягання кожного в найбільш стислі строки і процес розтягується, створюється так званий збиральний конвеєр, тобто оптимізуються строки жнивного комплексу. По-друге, фактор скоростиглості в посушливих умовах інколи відіграє позитивну роль за рахунок формування урожайності в період до настання суховійних явищ і жорстоких посух. І, навпаки, в окремі роки при весняно-літніх посухах ранні сорти до випадання опадів уже закінчують формування зернівки, а дощі, які випадають пізніше, сприяють підвищенню продуктивності уже середньостиглих і середньопізніх сортів. Виходячи із цього чинника, у кожному господарстві варто висівати 3–5 сортів різних груп стиглості, причому, на нашу думку, рання й середньопізня групи мають займати приблизно по 15–20% посівних площ, середньоранні і середньостиглі - по 30–35%.

На високому фоні мінерального живлення ці сорти забезпечують отримання рекордних урожаїв. Вони створені для добрих господарів, для високих технологій. За рівнем урожайності вони є лідерами серед вітчизняних сортів.

Сорт Смуглянка є унікальним сортом. Урожаї в 100-115 ц/га отримані у 17 сортодослідах державного випробування даного сорту. Такі результати не має жодний сорт України [1, с. 17].

Друга група – це середньорослі сорти універсального використання.

Лідером групи є сорт Подолянка, який є національним стандартом для усіх зон країни. Урожай зерна у Державному сортовивченні у 52 сортодослідах становив 60,0 – 96,0 ц/га. Сорт забезпечує стабільні і високі урожаї зерна вищої якості у всіх зонах України, не вибагливий до умов вирощування має високу посухостійкість. До цієї групи також належать сорти: Добірна, Снігурка, Богдана, Трипільська, Вінничанка, Новокиївська, Ятрань 60, Сонечко,

Переяславка, Наталка. Генетичний потенціал урожайності цих сортів становить 100-114 ц/га .

Новими для групи є сорти Вінничанка, Новокиївська і Сонечко. Вінничанка – озима м'яка пшениця – занесена до реєстру сортів України на 2008 рік для вирощування в Лісостеповій та Поліській зонах. Урожай зерна у Державному сортовивченні у 35 сортодослідах становив 51,2 – 88,8 ц/га .

Сорт Новокиївська створений для пізніх посівів по гірших попередниках, є прообразом сорту Миронівська 808, має високу якість зерна [3, с. 319].

Сорт Сонечко поєднує багато корисних ознак і заслуговує особливої уваги. Має високу якість зерна, морозостійкість, стійкий до хвороб, невибагливий до умов вирощування. Генетичний потенціал продуктивності – більше 100 ц/га .

Південному Степу України це біологічне явище сприяє активному весняному відростанню рослин при скороченому дні, що забезпечує добре використання вологи і інтенсивне формування біологічного урожаю . Деякі сорти озимої пшениці, які характеризуються цими ознаками в окремі роки при відповідних умовах зовнішнього середовища ведуть себе як «умовні дворучки», це дає можливість їх з успіхом використовувати при пізніх строках сівби, де «типово» озимі сорти пшениці затримують розвиток і значно знижують потенційну продуктивність. Використання позитивного ефекту цієї взаємодії у виробничих умовах, шляхом оптимізації сортового складу пшениці до конкретних агроекологічних умов і впровадження у виробництво сортів дворучок пшениці, як страхової культури, безумовно буде слугувати підвищенню конкурентної здатності сортів пшениці різного типу розвитку. На вирішення цих актуальних питань і були спрямовані наші дослідження.

Мета досліджень полягала в оптимізації сортового складу пшениці м'якої за параметрами екологічної пластичності і стабільності урожайності для різних умов вирощування в посушливому Степу України.

Вихідним матеріалом для аналізу були результати порівняльного дослідження 5 сортів озимої пшениці, які є представниками двох останніх етапів сортозмін. Вони були внесені в Державний Реєстр сортів рослин України і займали у свій

час, а деякі і нині займають найбільший відсоток посівних площ озимої пшениці в Херсонській області.

Польовий дослід по вивченню екологічного стану м'яких сортів озимої пшениці проводився у ФГ «Чарівне». Вивчалась потенціальна врожайність сортів озимої пшениці:

Одеська 267 - стандарт

Знахідка одеська

Селянка

Дріада 1

Любава одеська

Попередник в роки досліджень – чорний пар. Під озиму пшеницю вносили мінеральні добрива N₆₀P₆₀ кг/га.

Головними перевагами зазначених сортів є те, що вони забезпечують отримання стабільних по роках урожаїв на різних фонах мінерального живлення, невибагливі до умов вирощування, попередників і строків сівби, мають високу екологічну пластичність [4, с. 12]. Тобто, це сорти для всіх господарств, для різних рівнів господарювання. Зазначені сорти мають високі морозо- та посухостійкість і є, по суті, страховими сортами.

Озима пшениця досить стійка до понижених температур. При хорошому загартуванні озима пшениця може витримувати взимку температур до -25°C. При недостатньому загартуванні може пошкоджуватися морозами (14-17°C).

На морозостійкість озимої пшениці мають вплив: Генетичні особливості сорту; Терміни сівби, фаза, в якій пшениця ввійшла в зиму; Вміст цукрів у вузлі куштиння; Умови зовнішнього середовища.

Ріст та розвиток сортів озимої пшениці

Середнє за 2011-2012 рр.

Сорт	Дата фази рослу та розвитку									
	сходи					КОЛОСІННЯ		СТИГЛІСТЬ		
Одеськ а 267	14.09	19.09	23.09	17.11	24.03	20.05	24.05	22.06	03.07	283
Знахідк а одеська	14.09	18.09	23.09	17.11	24.02	23.05	27.05	26.06	07.07	288
Селянк а	14.09	19.09	23.09	17.11	24.03	22.05	26.05	25.06	08.07	289
Дріада 1	14.09	19.09	23.09	17.11	24.03	24.05	24.05	27.06	08.07	289
Любава одеська	14.09	19.09	23.09	17.11	24.03	20.05	23.05	20.06	03.07	282

Примітка – дата посіву – 2-10 вересня

Узимку від згубного впливу низьких температур пшеницю оберігає сніговий покрив. За відсутності снігового покриву пшениця істотно пошкоджується в більшості випадків при температурі – 18-19°C. Крім низьких температур, озима пшениця взимку може зазнавати генативного впливу льодової кірки, випирання та випрівання.

Більшою зимостійкістю вирізняються сорти, для яких характерний тривалий період яровизації – 40 і більше днів. Краще зимують посіви пшениці, висіяні в оптимальні строки, рослини яких нараховують 3 пагони, вміст цукрів у вузлі кушіння становить понад 25%. Цьому сприяють: Оптиміальні терміни сівби; Достатнє забезпечення рослин вологою, теплом і елеменатми живлення; Достатнє загартування рослин.

Сорти озимої пшениці мали високий рівень збереження рослин за зимовий період (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка перезимівлі рослин сортів озимої пшениці

Середнє за 2011-2012 рр.

№ п.п.	Сорт	Стан посівів восени, (на 8 листопада), бал	Стан посівів весною (на 15 березня), бал	Оцінка перезимівлі, %
1	Одеська 267	9	8	87
2	Знахідка одеська	9	8	87
3	Селянка	9	8	87
4	Дріада 1	9	8	86
5	Любава одеська	9	8	89

Дані таблиці показують, що високу зимостійкість мають всі сорти, за виключенням Одеської 267, для цього сорту зимостійкість рослин склала 78%.

цілому раннє колосіння відмічено у сорта Любава одеська, пізніше на 2-5 днів відповідно, ця фаза наставала у сорту Знахідка одеська.

середньому за рік досліджень вегетаційний період тривав від 281 до 288 днів. Більш коротким він був для сортів Одеська 267 та Любава Одеська. Сорти озимої пшениці в період вегетації відрізнялись між собою багатьма показниками, в тому числі й висотою рослин (табл. 3).

період вегетації всі сорти мали різну висоту. Найбільш високорослими були сорти Никонія та Знахідка одеська. Їх висота в фазу воскової стиглості зерна склала відповідно 88 та 89 см. Сорт Селянка був найбільш низькорослим - його висота складала 84 см.

Висота рослин - це той показник, який впливає на рівень майбутнього врожаю в меншій мірі, ніж площа листової поверхні.

Таблиця 3**Висота рослин в основні фази росту та розвитку сортів озимої пшениці, см**

Середнє за 2011-2012 рр.

№ п/п	Сорт	Фази росту та розвитку рослин		
		стеблування	колосіння	дозрівання
1	Одеська 267	43	49	87
2	Знахідка одеська	46	51	90
3	Селянка	40	48	86
4	Дріада 1	44	49	88
5	Любава одеська	39	47	87

Висота рослин, високий фотосинтетичний потенціал впливають не тільки на величину врожаю, а й на стійкість рослин. Висота рослин знаходиться в прямій кореляційній залежності з стійкістю рослин (табл. 4.).

Таблиця 4**Оцінка стійкості сортів до обсіпання, поникання та ламкості колосу, бал**

Середнє за 2011-2012 рр.

№ п/п	Сорт	Стійкість до обсіпання	Стійкість до поникання колосу	Стійкість до ламкості колосу
1	Одеська 267	9	9	9
2	Знахідка одеська	9	9	9
3	Селянка	9	9	9
4	Дріада 1	9	9	9
5	Любава одеська	9	9	9

Як свідчать дані таблиці 3.4, всі сорти, що вивчалися мали високу стійкість, як проти вилягання, так і до обсіпання, поникання колосу та його ламкості. Всі ці показники впливали на урожай зерна досліджуваних сортів озимої пшениці та її структуру. При підрахунку врожаю зерна озимої пшениці приймаються до уваги три основні показники: кількість, якість та структурні елементи що їх визначають. По даним таблиці ми бачимо, що найбільш врожайним був сорт

Одеська 267, який сформував врожай зерна на рівні 57,4 ц з 1 га, сорт Любава одеська сформував врожай на 1,8 ц/га нижчий від Одеської 267. Низьку врожайність на рівні 50 ц/га сформував сорт Дріада 1 при малій масі 1000 зерен, що склала 29 г. Сорти озимої пшениці Селянка та Знахідка одеська сформували врожай відповідно 53,1; та 49,6 ц з одного гектара.

Таблиця 5

Урожайність та маса 1000 насінин сортів озимої пшениці

Середнє за 2011-2012 рр.

№п/п	Сорт	Урожайність зерна, ц/га	Маса 1000 насінин, г
1	Одеська 267	57,4	33
2	Знахідка одеська	49,6	35
3	Селянка	53,1	36
4	Дріада 1	50,6	29
5	Любава одеська	55,6	32
НІР ₀₅ , ц/га		1,9-2,2	-

Величина врожаю зерна озимої пшениці обумовлена структурними елементами (табл. 6).

Таблиця 6.

Структура урожаю зерна сортів озимої пшениці

Середнє за 2011-2012 рр.

№п /п	Сорт	Кущистість	Середня довжина колоса, см	Кількість зерен в колосі, шт
1	Одеська 267	13	8,3	48,0
2	Знахідка одеська	12	8,4	43,0
3	Селянка	10	7,8	33,0
4	Дріада 1	13	7,4	44,0
5	Любава одеська	13	7,9	49,0

Високі врожаї зерна озимої пшениці для сорту Одеська 267 забезпечувались високою кущистістю та середньою довжиною колоса і кількістю зерен в колосі.

сортів Знахідка одеська та Дріада 1 кількість зерен в колосі була сформована на рівні 43-49 шт., в той час як у сорту Селянка цей показник був низьким і складав 33 шт. Таким чином, з вище викладеного видно, що серед випробуваних сортів найбільш врожайним був сорт Одеська 267 та Любава одеська, що змогли сформувати високий врожай за рахунок елементів продуктивності: продуктивної кущистості та кількості зерен в колосі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Базалій В.В. Принципи адаптивної селекції озимої пшениці в зоні південного Степу. –Херсон: Айлант, 2004. -244 с.

Бондаренко В.І., Артюр О.Д., Хмара В.В., та ін. Морозостійкість, зимостійкість і врожай озимої пшениці в залежності від умов зволоження і живлення рослин // Вісник с. - г. науки - 1975 - №10. - С. 22 - 26.

Генкель П.А. Засухоустойчивость и продуктивность растений // Сельскохозяйственная биология. - 1979. - Т.14. - №3. - С. 316 - 322.

Литвиненко М.А. Теоретичні основи та методи селекції озимої м'якої пшениці на підвищення адаптивного потенціалу для умов Степу України// Автореферат докторської дисертації. – Київ,2001. – 46 с.

